

Nr 268.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen; given Stockholms slott den 12 augusti 1914.

Under åberopande av bifogade i statsrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlägga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 72 regeringsformen.

Riksbanken — — — lag.

Fullmäktige — — — skäligt.

Riksbanken allena äger rätt att utgiva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas av banken med guld efter deras lydelse; dock att undantag härifrån, där sådant till följd av krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må för viss tid medgivas av Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, av Konungen efter samråd med de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, kunnande dylikt, av Konungen ensam lämnat medgivande av riksdagen upphävas.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
onsdagen den 12 augusti 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot följande:

»Enligt § 72 regeringsformen är riksbanken, vilken allena äger rätt att utgiva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, pliktig att vid anfordran inlösa dessa sedlar med guld efter deras lydelse. I överensstämmelse härmed stadgas i 3 § av lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank, att bankens sedlar skola, närhelst sådant påfordras, av banken inlösas efter deras lydelse, samt i 4 § av samma lag, att sedel, som av banken utgives, skall innehålla förbindelse för banken att vid anfordran inlösa densamma med guldmynt enligt lagen den 30 maj 1873 om rikets mynt. I lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt så ock angående forum för riksbanken, likaledes av den 12 maj 1897, innefattas

stadganden, huru, i händelse av riksbankens vägran att vid uppvisandet inlösa sedel, den som icke vill åtnöjas härmed har att förfara.

Den sålunda uppställda regeln, att riksbankens sedlar alltid och utan undantag skola vid anfordran inlösas av riksbanken med guld, har visat sig icke kunna upprätthållas under den kritiska situation, som föranletts av de nuvarande utrikespolitiska förhållandena.

I en den 2 innevarande augusti till riksdagens bankoutskott avlåten skrivelse anförde fullmäktige i riksbanken följande.

Under de fyra sista dagarna av den då senast förflutna veckan hade sedlar presenterats i riksbanken för inlösen med guld till följande belopp:

den 29 juli	kronor	173,360: —
» 30 »	»	269,850: —
» 31 »	»	1,253,110: —
» 1 augusti	»	970,855: —

Summa kronor 2,667,175: —

Enligt lagen för Sveriges riksbank finge den metalliska kassan icke bibehållas vid lägre belopp än kronor 75,000,000: —. Under normala förhållanden skulle en minskning av den metalliska kassan med kronor 2,667,175: —, när densamma enligt den senast föreliggande veckorapporten av den 25 nästlidna juli belöpte sig till det betydande beloppet av kronor 105,814,095: 89, icke innebära någonting oroande, då sistnämnda belopp skulle, jämfört med den metalliska kassans lagligen fastställda minimibelopp, erbjuda en fullt betryggande marginal. Men då anledning icke funnes att antaga, att den under de senaste dagarna inträffade guldutströmningen från banken nått sitt slut, och då riksbankens guldförråd under nuvarande internationella politiska och finansiella förhållanden icke finge tillåtas ytterligare nedgå i någon avsevärd mån, vore fullmäktige av den övertygelsen, att åtgärder till guldförrådets skyddande måste ofördröjligen vidtagas. Riksbankens guldförråd vore landets finansiella ryggrad, och dess ytterligare försvagande i avsevärd grad skulle under nu rådande förhållanden otvivelaktigt leda till de mest ödesdigra följder såväl för statsverkets förmåga att möta förestående anspråk som för näringslivet i dess helhet. Om de senaste dagarnas guldutströmning från riksbanken tillåtes fortgå, skulle guldförrådet inom de allra närmaste dagarna hava nedgått under det belopp, vilket guldkassan enligt fullmäktiges uppfattning icke borde få understiga, eller kronor 100,000,000: —. Efter noggrant överbäggande av alla på frågan inverkan omständigheter hade fullmäktige funnit den enda utvägen att bereda riksbankens guldförråd ett effektivt

och genast inträdande skydd vara en omedelbar suspension tillsvidare av sedlarnas inlösen med guld. Innan fullmäktige skrede till vidtagande av denna åtgärd, vilken fullmäktige ansåge nödvändigt böra träda i tillämpning från och med den 3 augusti, hade fullmäktige ansett sig pliktiga att underställa frågan bankoutskottets beprövande.

Fullmäktige hemställde alltså, att bankoutskottet ville godkänna, att ifrågavarande åtgärd vidtoges av fullmäktige.

I häröver till riksdagen angivet memorial yttrade bankoutskottet, att utskottet av den gjorda framställningen jämte vad i övrigt i detta ärende förekommit funnit sig övertygat, att den av fullmäktige föreslagna extra ordinära åtgärden med nödvändighet måste vidtagas, ävensom att detta borde ske ofördröjligen. Vid sådant förhållande hade utskottet ansett sig böra godkänna vad fullmäktige föreslagit, vilket utskottet ville för riksdagen anmäla.

Nämnda memorial lades av riksdagens kamrar utan diskussion till handlingarna.

Riksbanksfullmäktige hava, ävenledes den 2 innevarande augusti, inkommit jämväl till Eders Kungl. Maj:t med en framställning i förevarande ämne.

Med anmälan, att fullmäktige samma dag, efter att hava inhämtat bankoutskottets godkännande, beslutit, att inlösning av riksbankens sedlar med guld skulle från och med den 3 augusti tillsvidare inställas, hava fullmäktige vidare erinrat om att, därest riksdagen icke varit samlad, fullmäktige icke haft tillfälle att få frågan underställd bankoutskottets prövning och sålunda förelagd riksdagen utan varit tvungna antingen att utslutande på eget ansvar vidtaga åtgärden eller att låta med densamma vidtagande anstå, varigenom oberäkneliga svårigheter kunnat uppkomma. Den nu rådande situationen visade enligt fullmäktiges förmenande otvetydigt, att nödiga förutsättningar borde vara för handen för att den av fullmäktige vidtagna åtgärden skulle, när oavvisligt behov gjorde sig gällande, kunna utan dröjsmål tillgripas även vid sådant tillfälle, då riksdagen icke vore samlad.

Fullmäktige hava därför hemställt, att Eders Kungl. Maj:t ville för den nu samlade riksdagen framlägga proposition om tillägg till § 72 regeringsformen, innehållande bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fall av nöd tillsvidare suspendera föreskriften, att riksbankens sedlar skola vid anfordran inlösas med guld.

Då det, såsom den nu lämnade redogörelsen visar, befunnits nödvändigt, att under vissa förhållanden undantag må kunna göras från regeln

om banksedlars inlösen med guld, böra uppenbarligen gällande bestämmelser i ämnet undergå sådan förändring, att i dem kommer att tagas hänsyn till denna nödvändighet. Förslag härtill, vad regeringsformen angår, synes böra föreläggas den nu församlade riksdagen. Med förslag till de motsvarande ändringar, som erfordras i andra lagar, bör däremot anstå till den riksdag, vid vilken ifrågavarande grundlagsändring kan slutligt antagas.

När det gäller att uppdraga de gränser, inom vilka ett dylikt undantag må förekomma, framträder i första rummet det fall, att vårt land råkar i krig eller utsättes för krigsfara. Men även utan krig eller krigsfara torde vid svår penningkris ett liknande behov kunna uppstå. För såväl det ena som det andra fallet bör emellertid fordras, ej blott att förhållanden av angivna beskaffenhet föreligga, utan ock att på grund av desamma undantaget befinnes vara oundgängligen nödigt.

Om riksdagen är samlad, då fråga uppstår om att suspendera riksbankens inlösningsplikt, synes för sådan åtgärd böra erfordras beslut av Konungen och riksdagen gemensamt. Mellan riksdagarna däremot måste det ankomma på Konungen ensam att förordna om suspending, och synes för denna händelse lämpligen kunna stadgas att, liksom i vissa andra fall, de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret skola företräda riksdagen på det sätt, att Konungens beslut skall fattas efter samråd med de fullmäktige. En ökad trygghet för att föreskrift om suspending icke må komma att gälla längre, än nödvändigheten kräver, torde kunna vinnas genom stadgande, att dylik föreskrift allenast må meddelas för viss tid. Har tiden för en av Konungen mellan riksdagarna meddelad bestämmelse i ämnet ännu icke utlupit, då riksdagen sammanträder, synes riksdagen böra äga rätt att upphäva bestämmelsen för den återstående tiden.

I enlighet med sålunda angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta ett förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen.»

Sedan föredraganden härefter uppläst omförmälda förslag, hemställde han, att detsamma måtte föreläggas riksdagen till prövning i grundlagsenlig ordning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet
Israel Myrberg.